DE KERKUIL

18de jaargang nr 71 | april | mei | juni 2016

Natuurwerkgroep De Kerkuil vzw

Vereniging voor agrarische natuur in de regio IJzer en Polder
p/a Wulpendammestraat 26, 8630 Veurne

E-mail	info@natuurwerkgroepdekerkuil.be
Website	www.natuurwerkgroepdekerkuil.be
Webmaster	Wim Bovens
Secretariaat	Sporkijnstraat 6, 8630 Veurne Openingsuren: Maandag 08:00 - 12:00 / 13:00 - 17:00 Woensdag 08:00 - 12:00 Vrijdag 08:00 - 12:00 / 13:00 - 16:00
Tijdschrift	Wim Bovens (lay-out) en Kris Degraeve (eindredactie)
Voorzitter	Kris Degraeve, Wulpendammestraat 26, 8630 Veurne gsm 0498 64 50 23 e-mail kris.degraeve3@telenet.be
Secretaris	Antoon Ternier, Oerenstraat 1, 8690 Alveringem gsm 0494 78 98 83 e-mail antoon.ternier@telenet.be
Raad van bestuur	Frank Laleman, Kristof Denys, Jef Desaever (activiteiten) Leo Alaerts (bestuurslid), Danny De Preter (bestuurslid)
Kernen	Veurne: Kris Degraeve - 0498 64 50 23 - kris.degraeve@telenet.be Nieuwpoort: Chris Dumon - 0474 31 08 01 - cdumon@telenet.be Diksmuide: vacant Lo-Reninge: Koen Porreye - 058 28 87 77 - porreyekoen@hotmail.com De Panne: Geert Martens - 0478 04 43 78 - geert-martens@skynet.be Koksijde: Frankie Byl - 058 52 23 31 - frankie.byl@scarlet.be en Frank Laleman - 058 31 44 47 - flv@telenet.be Alveringem: Antoon Ternier - 0494 78 98 83 - antoon.ternier@telenet.be Houthulst: Wim Desmidt - 0479 72 98 03 - wdesmidt@gmail.com Kortemark: Dieter Aneca - 0475 29 53 44 - dieter_aneca@hotmail.com Koekelare: Patrick Claeys - 0483 64 46 39 - dekerkuilkoekelare@gmail.com
Lidgeld	gewoon lid: 7,5 euro / steunend lid: 12,5 euro IBAN: BE58 8285 9851 9879 BIC: HBKABE22XXX van Natuurwerkgroep De Kerkuil vzw
Samenwerking	NWG De Kerkuil is een kerkuilenwerkgroep, lid van de overkoepelende Kerkuilenwerkgroep Vlaanderen, afdeling van Vogelbescherming Vlaanderen vzw.

Foto voorpagina: Een geringde torenvalk (wijfje) foto Wim Bovens
Foto achterpagina: Aziatische grondeekhoorn in het bos rond De Nachtegaal in De Panne, foto Catherine Sergooris

Wat kan u in dit nummer vinden:

Voorbije activiteiten

Workshop Steenuiltjes

Pagina 4

Voorbije activiteiten

Wintergasten meeuwengeheimen

Pagina 5

Voorbije activiteiten

Voordracht Batumi Raptor Count

Pagina 6

Voorbije activiteiten

Cursus Lightroom

Pagina 7

Voorbije activiteiten

Ervaringen met huiszwaluwen

Pagina 8

Artikels

Bruine kiekendieven 2015

Pagina 10

Artikels

Iedereen in de ban van de geelgors

Pagina 14

Artikels

Torenvalken 2015

Pagina 18

Door u gespot

Diverse artikels

Pagina 20

Vogel in de spotlight

De wulp

Pagina 22

Artikels

Trek van de bruine kiekendief

Pagina 24

Jonge kerkuiltjes

Samenwerkende dieren

Pagina 29

Workshop “Steenuiltjes”

In samenwerking met Natuurwerkgroep De Zeevonk, heeft Natuurwerkgroep De Kerkuil vzw op 23 januari een geslaagde activiteit op pootjes gezet. Steenuilenpootjes weliswaar:

Het was een van de leukste activiteiten ooit. Eerst gingen we met ons groepje een nestkastje ophangen. We moesten er wel voor door de modder. Het was echt super glad, maar om het nog een beetje erger te maken gingen we door de plassen (die eigenlijk hetzelfde waren als drijfzand). Dus ja, we zakten helemaal weg in de modder. Ik ben zelfs eens weggezakt tot aan mijn knieën!

Toen hebben we een oud steenuilennestkastje uit de boom gehaald. Het was trekken en sleuren om het uilenhuisje eruit te halen. Toen we eindelijk klaar waren moesten we het nieuwe steenuilennestkastje in de boom plaatsen. Toen het nestkastje er eindelijk in was deden we het dak erop.

Toen we klaar waren moesten we met ons oud nestkastje door de modder terug. En natuurlijk had ik weer blauwe plekken tot en met. Ik was zelf aan het bloeden aan mijn hand (maar het was niet erg).

Toen reden we weer terug naar de Boare in de panne. Toen we daar waren, hebben we steenuiltjes getekend. En toen hebben we een nieuw kastje gemaakt voor de volgende groep .

Het was een van de beste activiteiten ooit en nog zeer leerzaam ook!

Noor Debaenst
www.dezeevonk.be

Meeuwengeheimen

Duinenhuis, 18 februari 2016

Voor deze avond die door een vijftigtal geïnteresseerden werd bijgewoond, hadden we Eric Stienen uitgenodigd.

Sinds 2000 bestudeert hij bij het Instituut voor natuur- en Bosonderzoek (INBO) onze meeuwen. Van de meeuwenkolonie in Zeebrugge heeft hij de opkomst en de teloorgang gevolgd. Ook de opkomst van de meeuwenoverlast waren voor hem onderwerp van onderzoek. Kleurringen en GPS-zenders zorgden ervoor dat de meeuwen tijdens hun voedselvluchten en naar hun overwinteringgebieden konden opgevolgd worden.. Deze nieuwe inzichten presenteerde hij in een bijzonder boeiende en gesmaakte voorstelling.

Onze meeuwen roepen tegelijk gevoelens van liefde en haat op. Sierlijke "zee"-vogels die tegelijk als lastpakken verantwoordelijk zijn voor tal van problemen.

De meeuwenpopulatie nam van 1960 tot 2005 enorm toe. De voorhaven van Zeebrugge bood kansen voor die toename. Na 2005 was er een afname o.a. door de aanwezigheid van de vos in het broedgebied. Sindsdien zijn broedgevallen meer verspreid op locaties buiten Zeebrugge. Broedgevallen op daken, solitair broedende meeuwen… Nochtans zijn meeuwen langlevende sociale kolonievogels die baat hebben bij vaste gewoonten (trouw aan partner, broedplaats,…) Bv. het verloren gaan van broedplaatsen vinden meeuwen moeilijk een alternatief en dat zorgt ervoor dat die meeuwen gaan dolen… en voor overlast gaan zorgen.

In een vergelijking van het menu van de kleine mantelmeeuw en de zilvermeeuw is het opvallend dat het aandeel marinevoedsel bij de kleine mantelmeeuw veel groter is. Zilvermeeuwen vinden makkelijk hun voedsel aan land… bij de mensen dus.

Met de GPS-zenders werden de voedselvluchten van o.a. Jasmin, Wouter, Hans, meeuwen uit Oostende, Zeebrugge en Vlissingen in kaart gebracht. Opmerkelijk hoe meeuwen vaste gewoonten, vaste tijdstippen hebben om naar de visserstrap, de wekelijkse markt of de industriezones te gaan. In drie uur overbruggen ze tot 85 km heen en terug om hun maag te vullen.

Wie de voorstelling heeft gemist, kan op onderstaande websites nog heel wat interessante info vinden.

www.lifewatch.be/birds - www.meeuwenindestad.be

Frank Laleman

Wintergasten in de tuin

Op 28 januari gaf de kern van Kortemark in samenwerking met Natuuurpunt een infoavond over wintergasten in de tuin. Jan en Dorien hebben een leerrijke powerpoint op de aanwezigen losgelaten. Deze presentatie was vooral op hun eigenervaringen gebasseerd, wat door het aanwezige publiek gesmaakt werd. Hoe we onze tuin optimaal inrichten om vogeltjes in de winter aan te trekken, wat ze graag eten, welke vogels we kunnen verwachten, we kwamen het allemaal te weten. Ook mythologie en volksverhalenkwamen aan bod om het geheel wat luchtiger te maken. Een geslaagde avond! We kijken uit naar de volgendeactiviteit van Kortemark!

Wim Bovens

Voordracht over Batumi Raptor Count

Op een heel professionele manier en voor een aandachtig en enthousiast publiek (114 aanwezigen!) heeft Wim Bovens op 30 januari in zaal "De City" te Nieuwpoort een interessante PowerPoint presentatie met diverse thema's gebracht.

Wim vatte de avond aan met een stukje aardrijkskunde en toonde ons op een kaartje waar Georgië en Batumi zich situeren en waarom juist op die plaats jaarlijks honderdduizenden roofvogels trekken van Oost-Europa en een groot deel van Rusland naar Afrika om daar te overwinteren. Op welke manier die vogels dit doen, namelijk gebruik makend van thermiek, werd ons op een plaatje gepresenteerd.

Batumi Raptor Count (BRC) is ontstaan nadat een groep vrienden in 2007 op stap gingen door het Kaukasus gebergte en een week in Batumi spendeerden om de trek van roofvogels gade te slaan. In 2008 is de eerste editie van BRC een feit. Van half augustus tot half oktober worden niet minder dan 812.665 roofvogels geteld! In 2009 volgt een tweede editie waar meer dan 60 tellers aan deelnemen. Niet alleen wordt geteld (dat jaar 851.491 roofvogels), maar ook gedetermineerd. In 2013 nemen Wim en Sharon voor de eerste maal deel aan het BRC project en Wim is er meteen aan verslaafd. Getuige daarvan is zijn schitterend fotomateriaal die hij ons vervolgens presenteerde. Schreeuwarend, dwergarend, bastaardarend, slangenarend, steppearend, visarend en als apotheose de keizerarend, die Wim schitterend op de gevoelige plaat kon vastleggen, passeerden de revue. Maar ook vele andere roofvogels zoals steppebuizerden, wespendieven konden we bewonderen.

Tijdens zijn reizen verbleef Wim bij de zeer gastvrije Georgische familie Meladze. De vrouw des huizes en de inwonende babushka (grootmoeder) stonden hun kamer af! Tussendoor vertelde Wim in geuren en kleuren over de zelfvoorzienende leefwijze van de Georgische families. Zo beschikken heel wat families over een eigen tuin en

koe (die Sharon met de deskundige hulp van babushka probeerde te melken).

In 2014 trekt Wim opnieuw naar Butami, ditmaal vergezeld van Catherine. De teller van het aantal roofvogels eindigt ditmaal op 1.384.548!
Intussen is BRC in de loop van de jaren ferm uitgegroeid, weet Wim ons te vertellen. De roofvogeltelling is al een paar jaar uitgebreid met een jaarlijks terugkerend bird festival. Daarnaast is ook het ecotoerisme een begrip geworden. Zelfs de dorpelingen worden bij het evenement betrokken. De mannen van BRC trachten ook de jachttraditie (jawel, daar wordt ook op de trekkende roofvogels gejaagd) in te perken door sensibilisatie van de jongeren via workshops en themakampen. Bovendien wordt er nauw samengewerkt met de regering, niet onbelangrijk voor subsidies en sensibilisering.

Vorig jaar trok Wim opnieuw richting Butami, ditmaal alleen. Van verslaving gesproken!!!
Deze schitterende avond werd afgesloten met een proevertje van een Georgisch gerecht, namelijk Chatsjapoeri of kaasbrood.
Een grote proficiat voor Wim en alle medewerkers voor de perfecte organisatie !

Jef Desaever

meer info over het project: www.batumiraptorcount.org
deze avond bracht 640 euro op voor het BRC-project

Cursus Lightroom

Duidelijk verstaanbare taal. Dat is de taal waarin Walter Carels de lessen Lightroom heeft gegeven.

Lightroom... Ik had er al veel over gehoord, maar ik was er nog nooit aan toe gekomen om ermee te werken. Het zou me hlpen mijn foto's beter te beheren en te bewerken. Toen ik las dat De Kerkuil een cursus over Lightroom organiseerde, ben ik meteen op de kar gesprongen. Na een basiscursus fotografie te volgen bij Walter Carels, wist ik meteen dat deze cursus ook in klare taal gegeven zou worden.

De inhoud van deze cursus:

- Wat is Lightroom – en wat is het niet?
- Catalogus en voorvertoningen
- Lightroom interface & shortcuts
- Foto's importeren en selecteren
- Library (bibliotheek) module
- Develop (bewerker) module
- Exporteren (watermerken)

Gedurende 6 weekavonden (of 6 voormiddagen in het weekend naargelang de sessie die gevolgd werd), bracht Walter ons met engelengeduld beetje bij beetje op de hoogte van de mogelijkheden van het programma. Eén ding staat nu wel vast: "Van een onscherpe foto, kan je geen scherpe foto maken."

We begonnen bij het begin en kregen uitleg over hoe Lightroom in elkaar zit. Het is immers een programma voor en door fotografen gemaakt. We pasten als het ware bewerkingen toe op onze foto, en bewaarden deze bewerkingen

op in een catalogus. In Lightroom behoud je dus altijd de originele foto. We kunnen Lightroom ook het importeren van foto's op de PC laten regelen. Het programma begon elke week meer en meer van zijn geheimen te verliezen en meer en meer interesse bij me op te wekken. Dan kwam de les er aan waar ik het meest naar uitkeek: het bewerken van foto's.

Walter legt uit waarom het beter is dat we onze foto's in de bestandsindeling RAW nemen. Hierdoor zijn ze wel een pak groter in bestandsgrootte, maar kunnen we ze ook veel beter bewerken.

Door middel van vele oefeningen en professionele uitleg, leerden we hoe foto's verbeterd kunnen worden. De mogelijkheden van Lightroom zijn een echte eyeopener! Van rechttrekken tot kleuren aanpassen en verscherpen, beetje contrast hier en een vleugje ruisreductie daar, alles komt aan bod. Nu enkel nog een watermerk op de foto en we zijn klaar om de foto te exporteren. De laatste les was een herhalingsles aan de hand van 1 oefening waarin we alles konden toepassen. Walter, bedankt om uw passie op ons over te brengen!

Eveline Follet

Ervaringen met huiszwaluwen

Op zaterdag 5 maart verzamelden 32 belangstellenden in het Lange Max Museum in Koekelare voor een voordracht over de huiszwaluw. Hoewel deze zomergasten deel uitmaken van de projecten van Natuurwerkgroep De Kerkuil vzw, werd er nog nooit een avond aan gewijd. Patrick Claeys uit Koekelare heeft de huiszwaluwen in zijn gemeente de voorbije drie jaar intensief opgevolgd, gefotografeerd en gefilmd. Zijn persoonlijke ervaringen vulde hij aan met wetenschappelijke kennis uit diverse bronnen, en goot alles in een boeiende en diepgravende presentatie.

Patrick begon zijn uiteenzetting met een korte vergelijking tussen de huiszwaluw, de boerenzwaluw en de oeverzwaluw en hun uiterlijke kenmerken. Het verenkleed, de gevorkte staart, het vleugelprofiel en de verschillende geluiden kwamen aan bod. En hoewel de gierzwaluw geen echte zwaluw is, werd hij toch kort besproken, omdat de soort ook frequent bij ons voorkomt.

Tijdens een jaaroverzicht werden de activiteiten van de huiszwaluw, vanaf hun aankomst in de lente tot hun vertrek na de zomer, uitgebreid besproken. Heel interessant was de uitleg over de nestbouw, en de moeilijkheden die huiszwaluwen daarbij steeds meer ondervinden. De intensifiëring van de landbouw, het gebruik van kunstmest en het verdwijnen van weidepoelen zorgen ervoor dat huiszwaluwen moeilijk aan kwalitatief nestmateriaal raken. Gelukkig kunnen kunstnesten hier een grote hulp betekenen, ten minste wanneer je enkele aandachtspunten respecteert. Enkele kleine ingrepen zoals het toelaten van nestbouw, en het voorzien een modderplaats en een steunlatje aan de gevel kunnen de huiszwaluw al een pak vooruit helpen bij de nestbouw. Het doordacht voorzien van een mestplank kan er verder ook voor zorgen dat de huiszwaluw niet langer als ‘last’, maar als ‘gast’ wordt gezien.

Met eigen foto- en filmmateriaal illustreerde Patrick verschillende aspecten van eileg en broedsel, het grootbrengen van de jongen, het voedsel, leeftijdsbepaling van de jongen, het mobbing-fenomeen (waarbij een kolonie huiszwaluwen samen cirkelend een bedreiging te lijf gaat), ectoparasieten in de nesten… De beelden die met een nestcamera werden gemaakt gaven ons een bijzondere kijk op het gedrag van jongen en ouders in het nest.

In een afsluitend deel kwamen de telresultaten uit het werkingsgebied aan bod, aangevuld met cijfermateriaal uit de regio die door Vogelwerkgroep Mergus wordt beheerd (waarvoor dank!). Geïnteresseerden konden voor de uiteenzetting trouwens ook een gegidste rondleiding krijgen in het Lange Max Museum. De expo is gewijd aan het Duitse kanon uit de Eerste Wereldoorlog dat vanuit Koekelare de Franse havenstad Duinkerke beschoot. Het museum vertelt het verhaal van het leven aan het front, maar dan van aan de bezette kant.

Filip Declerck, Koekelare

Basiscursus fotografie Diksmuide

Dat de basiscursus fotografie georganiseerd door Natuuurwerkgroep De Kerkuil vzw in samenwerking met Carels Photography een succes is, is al langer bekend. Geniet mee van enkele beelden die de cursisten hebben vereeuwigd in de omgeving van het kasteel van De Blankaart in Woumen-Diksmuide.

Bruine kiekendieven 2015

Stabiele populatie van vijftig paren

Gedurende de laatste drie broedseizoenen schommelt de populatie bruine kiekendieven in de regio IJzer en Polder rond de 50 paren. Onder populatie bruine kiekendieven wordt niet alleen de effectieve broedgevallen verstaan maar ook de territoriale koppels die niet tot broeden komen maar wel een territorium bezetten tijdens het ganse broedseizoen. Tel je daar nog de broedpogingen bij, dan bekom je de totale populatie bruine kiekendieven.

De populatie maakte sinds het einde van het vorige decennia een evolutie door. Spraken we in de periode 2001-2008 van een populatie van 15-23 paren, dan steeg deze in 2009-2010 in één klap naar 42-44 koppels om in 2011-2012 nog verder door te groeien tot 58-59 koppels. De laatste jaren stabiliseert de populatie zich rond 50 koppels.

36 koppels uit deze populatie kwam tot broeden vorig jaar, dit waren er vier meer dan vorig jaar. Negen koppeltjes bruine kiekendieven slaagden daar niet in maar vertoonden wel territoriaal gedrag gedurende het ganse broedseizoen, wat bijna evenveel was als het jaar voordien. Tenslotte was er op viertal plaatsen sprake van een broedpoging (vorig jaar op negen locaties). Samen dus een populatie van 49 bruine kiekendievenparen. De stijging in het aantal broedende kiekendieven dit jaar kwam er dus doordat koppels die vorig jaar slechts tot een broedpoging kwamen nu effectief tot broeden kwamen.

Meer dan de helft broedend in het graan

Het aantal graanbroeders is in de regio IJzer en Polder al altijd hoog geweest, zeker in vergelijking met andere gebieden in Vlaanderen, zoals het Meetjesland. Onze jarenlange zorg en inzet om deze categorie van broedgevallen in onze polders te koesteren, leverde in bepaalde jaren hoge cijfers op. Gemiddeld broedde er 34% van onze broedpopulatie tussen 2001 en 2016 in graanvelden : 14% in tarwe

Zekere broedgevallen, territoriale koppels en broedpogingen bruine kiekendief IJzer en Polder 2001- 2015

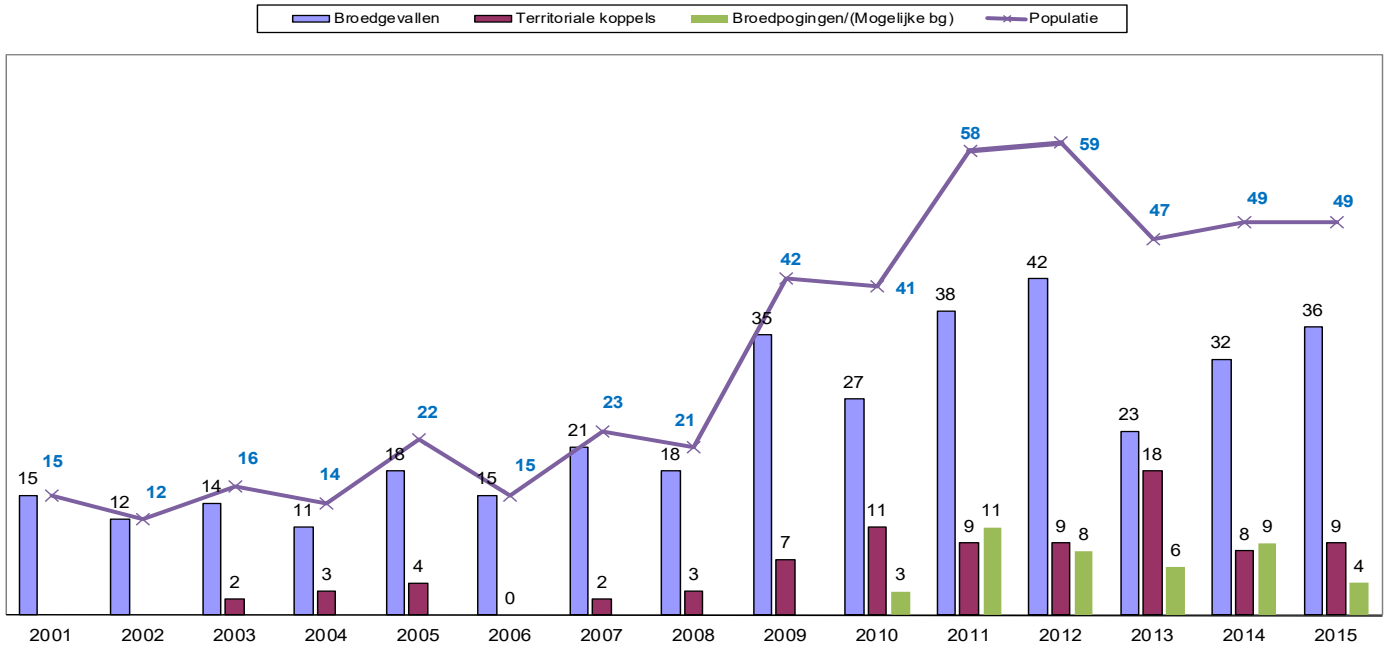

en 20 % in gerst en triticales. Deze laatste graansoort is eind april/begin mei een stuk langer dan tarwe en geniet hierdoor de voorkeur bij kiekendieven die vroeg aan het broeden slaan. Kiekendieven die later in het biotoop toekomen, zullen dit eerder doen in de tarwe aangezien gerst dan al in de halm staat. In 2009 hadden we een uitschieter van 51% graanbroeders maar het jaar nadien kelderde dit tot zo maar eventjes 7%. Tijdens dit laatste jaar nam de totale broedpopulatie evenwel een duik.

In het afgelopen broedseizoen hadden we terug een uitschieter, ook al hadden we in 2014 reeds 44% van de broeders in het graan, nu kwam maar liefst 56% van de broedpopulatie bruine kiekendieven in IJzer en Polder tot broeden in het graan. In effectieve cijfers betekende dit 10 paren in gerst/triticales en 10 paren in tarwe, samen 20 koppels van de 36 broedparen. Opvallend dit jaar was toch het feit dat tarwe een even hoog aantal bereikte als gerst en triticales. Enkel in 2012 sloeg één keer de balans om en waren er negen broedgevallen in tarwe tegenover zeven in gerst en triticales. Zoals daarnet beschreven zijn het vooral koppels die iets later in de polder arriveren die in de tarwe gaan broeden, soms na een tussenstap in (gemaaid) maaigrasland. Opvallend feit : 17 van de 20 broedgevallen in het graan waren succesvol. Alle drie van deze mislukte broedgevallen situeerden zich in de Buiten Moeren van Veurne. In één geval was er sprake van manifeste vergiftiging van de jongen waardoor het nest uiteraard mislukte…

Bijna twee op drie broedgevallen waren succesvol

Tijdens het broedseizoen 2015 was het broedsucces van de polderkiekendieven op een hoog niveau. Bijna twee derden van de broedgevallen waren succesvol, meer be-

paald 64%. Dit was het hoogste percentage, na de 67% uit 2008 maar toen waren er slechts 18 broedgevallen.

In effectieve cijfers : 23 broedgevallen slaagden er in om minimaal één juveniel groot te brengen, 10 nesten mislukten volledig, in drie gevallen kon geen informatie worden verzameld omtrent het al dan niet welslagen van het nest. Wanneer we eens kort analyseren waar er broed-

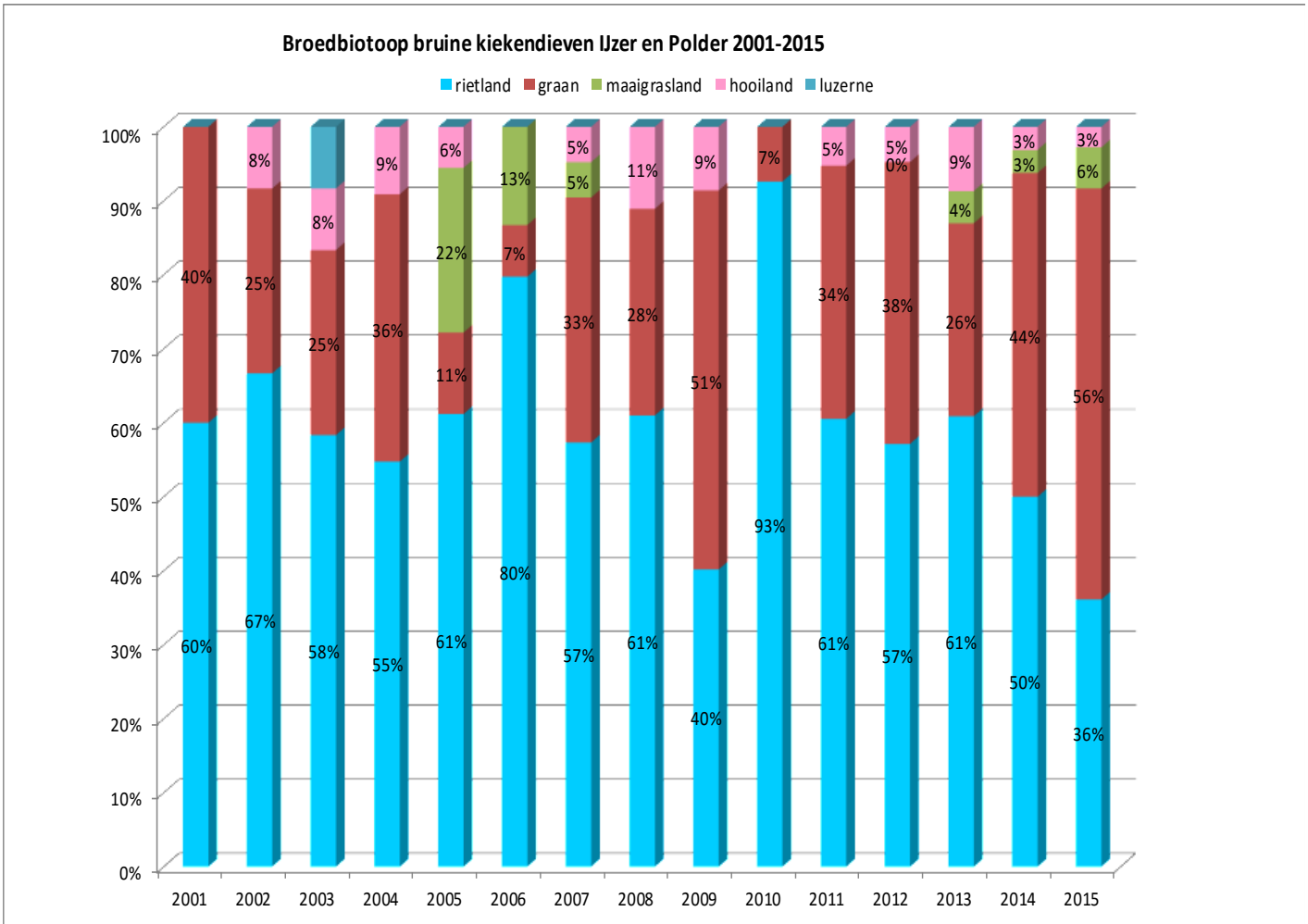

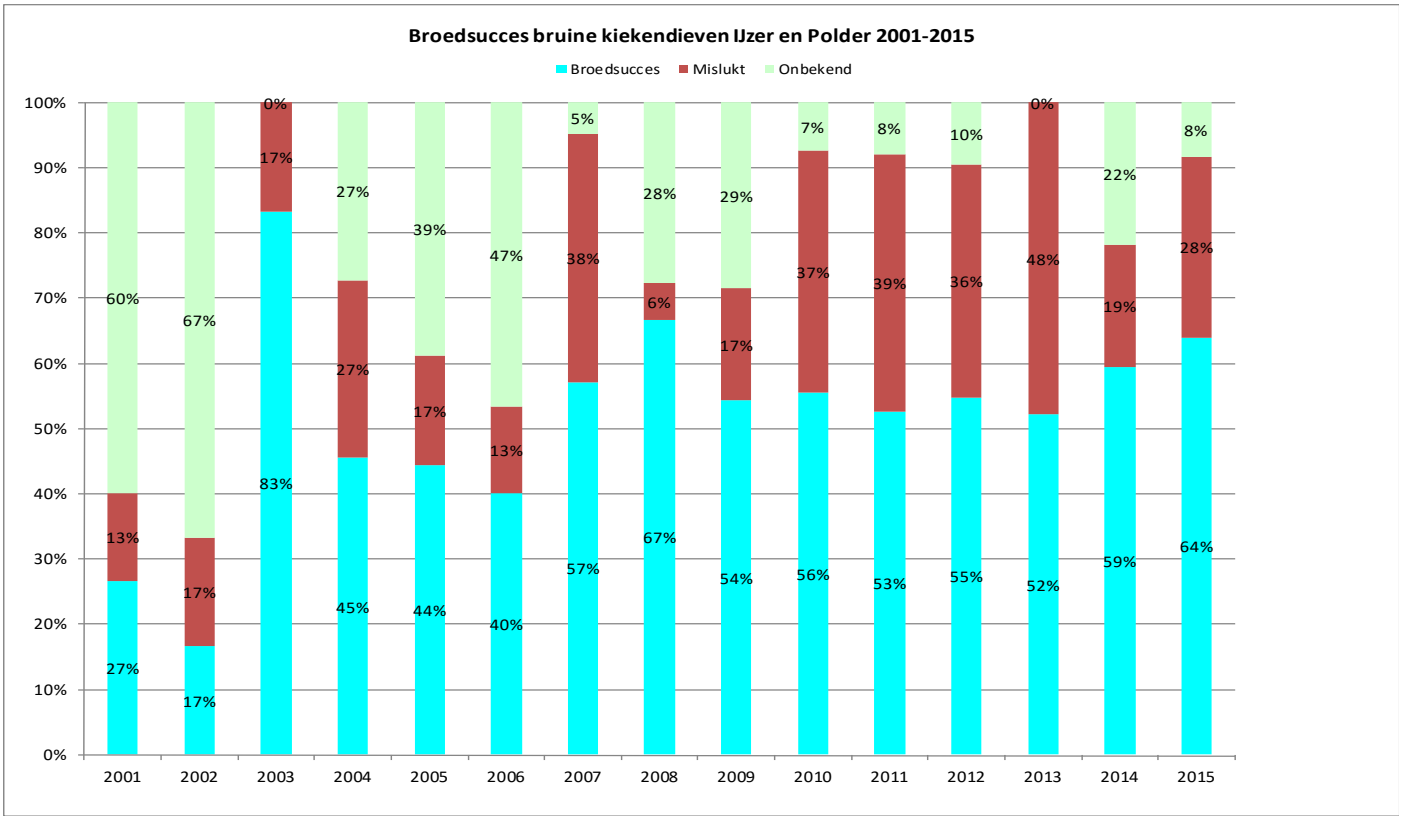

gevallen mislukten, dan bekomen we volgend beeld : drie broedgevallen mislukten in graanvelden (één ervan door vergiftiging), één nest in hooiland en één in maaigrasland mislukten eveneens. Deze nesten liggen vaak broos in de omgeving en zijn heel gevoelig voor predatie. De overige vijf mislukte nesten bevonden zich in riet, overwegend in de IJzervallei. Ook hier was de oorzaak wellicht predatie.

Nestgemiddelde iets boven de drie jongen per nest

Niet alle nesten worden bezocht. Het is perfect mogelijk om het al dan niet succesvol zijn van een nest bruine kiekendieven te beoordelen zonder het nest te bezoeken. Ook al zijn de jongen reeds van het nest verwijderd, dan nog kun je nagaan of het nest gelukt is. De ouders komen

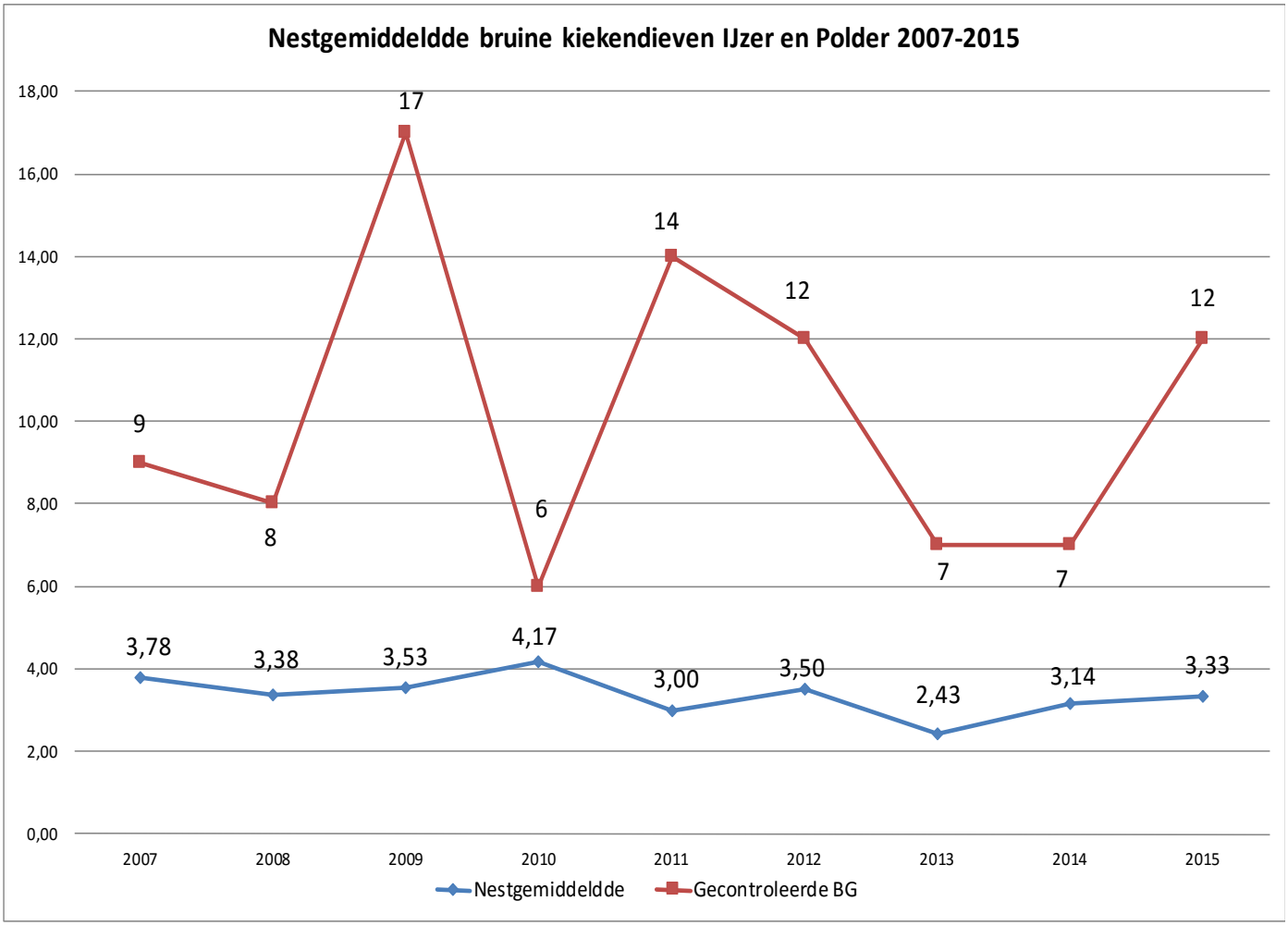

immers geregeld nog met voedsel aangevlogen en droppen die in de omgeving van het nest. Dit is het sein voor de jongen om op te vliegen uit de onmiddellijke omgeving en naar het voedsel toe te vliegen. Meestal kun je op dat ogenblik het aantal uitgevlogen jongen tellen, maar het gebeurt ook dat er nog een jong blijft zitten (bijvoorbeeld als het eten net bij hem is gedropt). Het nest bezoeken levert een bijkomend risico op predatie, zeker wanneer er in de omgeving heel wat predatoren aanwezig zijn en het nest zich niet veilig boven het water bevindt. Daarom worden niet alle nesten bezocht en kan uiteraard het exact aantal jongen van ieder succesvol nest niet worden berekend. De meeste nesten van graanbroeders worden wel bezocht, de bekomen resultaten komen overwegend van deze nesten. Wat nu het effectieve nestgemiddelde betreft voor 2015 : dit bedroeg 3,33 jongen per nest (op 12 getelde nesten) wat iets meer was dan het jaar voordien (3,14) maar toen zaten maar zeven nesten in de cijfers.

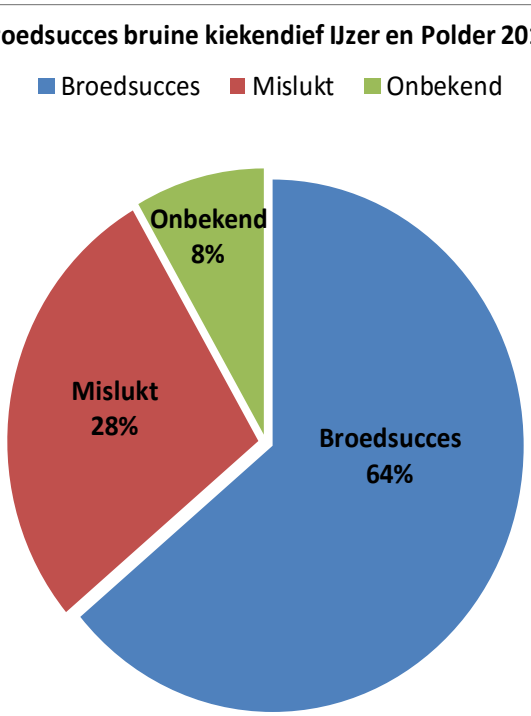

Vleugelmerken

Sinds de start van het kleurmerken van de bruine kiekendieven in 2011 werden al tal van nestjongen in IJzer en Polder voorzien van gekleurde vleugelmerken. In totaal werden in de periode 2011-2015 92 jongen gevleugelmerkt op 37 nesten.

Wat waren de terugmeldingen dit jaar? In De Moeren werd een gewingtagd vrouwtje broedend teruggevonden die in Sluis (Zeeland) werd geboren in 2013. Helaas mislukte dit nest… Een tweede wijfje met vleugelmerken uit Nederland (Sint-Kruis 2014) mislukte eveneens in Stuivekenskerke. Tenslotte probeerde 'den tagger', afkomstig uit het Meetjesland (2011) voor het derde opéénvolgende jaar in de IJzervallei een succesvol nest groot te brengen, jammer genoeg mislukte dit mannetje ook hier in z'n poging.

Kris Degraeve

Iedereen is in de ban van de geelgors

De geelgors is een fel gekleurde zangvogel van kleinschalig landschap. Het is ook de mascotte van het Dranouter Festival. In West-Vlaanderen is hij enkel nog in de Westhoek te vinden, in een smalle band langs de Franse grens met als meest noordelijke vindplaats Houtem. Na een sterke achteruitgang in de 20e eeuw, proberen we de soort voor verder uitsterven te behoeden. Overheden, natuurliefhebbers en landbouwers werken hiervoor samen. De provincie heeft een heus soortactieplan lopen en trekt de initiatieven. Zeker zo belangrijk is dat veel andere dieren van het landbouwgebied mee zullen profiteren van de maatregelen. De geelgors is daarmee een zogenaamde kapstoksoort voor landbouwnatuur in het algemeen.

Actieprogramma soortbescherming
Geelgors

BUITEN GEWONE SOORTEN

Het provinciale actieplan omvat een lijst met acties maar ook concrete doelen. Zo willen we dat het aantal broedterritoria van de geelgors minstens op het huidige peil van 100 paartjes blijft, en dat de winterpopulatie niet onder de 500 vogels zakt. De acties richten zich op het voorzien in de drie grote basiskwaliteiten voor een geelgorsleefgebied: geschikte broedplaatsen, zomervoedsel (insecten) en wintervoedsel (zaden). Om gerichter te kunnen werken, werken we ook aan een betere kennis van de situatie op het terrein met tellingen in winter en voorjaar. Tientallen enthousiaste vrijwilligers van onder andere Natuurwerkgroep De Kerkuil helpen daarbij.

In de winter 2015-2016 krijgen we de hulp van biologiestudent Sander Ostyn uit Ieper. Hij maakt zijn masterthesis over de verplaatsingen in de winter van individuele geelgorzen. Tussen Roesbrugge en Dranouter liggen heel wat speciaal aangelegde zadenrijke akkertjes met graan of Japanse haver die in wintervoedsel voorzien. Dit doen we al jaren, maar we hebben er tot nu toe geen idee van of de aanwezige gorzen veel pendelen tussen die percelen of juist erg honkvast zijn. En wat na de winter? Blijven ze in de buurt broeden of gaan ze ver weg? We hopen dit na te gaan met piepkleine zendertjes die aan een dertigtal vogels hangen. Gewapend met antenne en verrekijker gaat Sander twee maal per week op zoek naar 'zijn' vogels. Een heel werk, door weer en wind. De provincie betaalde de zenders en het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek zorgt voor de wetenschappelijke omkadering. Ervaren

vogelringers vingen de vogels en deden ze naast het zendertje ook kleurringen om. Zo kan iedereen die vogels individueel herkennen, ook lang nadat de batterijen van de zendertjes uitgeput zijn.

Na het winterseizoen gaan we met vrijwillige vogelkijkers het huidige broedareaal onder elkaar verdelen om zo veel mogelijk broedterritoria op te sporen. Van eind maart tot eind april zijn zingende mannetjes gemakkelijk te vinden. Dan zal de waarnemer ook proberen te zien of de vogel kleurringen draagt. Zo ja, dan weten we zeker dat die vogel afgelopen winter op 'onze' graanveldjes de winter heeft doorgebracht! Onze Franse buren-vogelkijkers zullen ook uitkijken. Een (groot?) deel van onze winterpopulatie komt ongetwijfeld van over de grens.
De data is zo goed als verzameld, nu wordt het wachten op de analyses. Voorlopig is het nog wat vroeg voor concrete resultaten of staalharde conclusies. Dit kunnen we jullie wel al vertellen:
Uit het wekelijks opvolgen van de geelgorzen blijkt alvast dat er een temporeel aspect is, maar zeker ook veel individuele verschillen. In het begin van de 'winter' periode bevonden de grootste groepen zich logischerwijs op de goeie graanveldjes, aangezien daar op dat moment het meeste voedsel beschikbaar was. In het noorden (regio Roesbrugge) was maar één echt goed graanveld aanwezig, waardoor aantallen daar opliepen tot wel 150 exemplaren. In het zuiden (regio Heuvelland) waren er meerdere goeie graanveldjes waartussen geregeld uitwisseling was. Niet alleen was er beweging tussen de veldjes over de verschillende dagen, maar ook binnen dezelfde dag troffen we meermaals dezelfde vogel aan op een ander graanveldje. Foerageren op de onrijpe japanse havervelden was toen nog een verspilling van zowel hun tijd als hun energie. Naarmate de japanse haver begon te rijpen, zagen we een graduele verplaatsing van de geelgorzen. Maar hoewel veel van de veldjes perfecte haver aanboden, was er toch nooit een geelgors te bespeuren… Abundant voedsel blijkt dus niet de enige vereiste te zijn! Mogelijks is de aanwezige beschutting een zeer bepalende rol. Hierin merkten we een duidelijk verschil tussen noord en zuid. In het noorden waren, hoewel maar 1 goed graanveld, verschillende aantrekkelijke japanse havervelden. De geelgorzen verplaatsten zich dan ook systematisch naar deze veldjes naar het einde van de winter toe (ook hier aantallen boven de 100!). De gezenderde geelgorzen die oorspronkelijk samen zaten op het graan, begonnen zich dan in groepjes te verplaatsen naar de japanse haver. In het zuiden had de japanse haver iets minder succes. Is de

haver te laat ingezaaid? Of was de omgevende beschutting onvoldoende? Van de graanvelden in het zuiden bleven er wel 1 à 2 gedurende lange tijd van goeie kwaliteit waardoor het misschien niet nodig was om uit te wijken naar de japanse haver…
In een volgende Kerkuil hoor je meer over de resultaten!
Wil je graag mee naar zingende geelgorzen zoeken, meld je dan zo snel mogelijk via geelgors@west-vlaanderen.be. Heb je zelf een gekleurringde gors gezien? Stuur maar door, en vermeld datum, precieze plaats, uur en natuurlijk aan welke poten je welke ringetjes zag. Je krijgt dan een bericht met de levensloop van 'je' vogel!

Olivier Dochy

Wim Debruyne

Stefaan Depover

Wim Duran

Velduilen 2015-2016

Nieuwpoort - Lampernisse - Woumen

Marc Vandaele

Torenvalken 2015

Al sinds 1984 worden torenvalken opgevolgd en geringd in onze regio door Jef en Koen Van Hoe. Sinds 2004 worden dan de resultaten van de familie Van Hoe samengevoegd met de resultaten van onze werkgroep, wat toch wel voor een mooi resultaat zorgt. Elk jaar worden dan ook deze nestkasten gecontroleerd, en de locaties geoptimaliseerd (kapotte nestkasten worden verwijderd, nestkasten waar jaren geen vogels in zitten worden verhangen,...), waardoor we elk jaar een beter beeld krijgen van de populatie jonge torenvalken in onze regio.

In 2015 was er een ietwat natte, gemiddelde winter. De lente was iets droger dan gemiddeld, met veel meer zonneschijn en minder neerslagdagen. Ook de temperaturen waren niet abnormaal voor de tijd van het jaar. We merken alvast dat de voorbije 2 winters (2014 en 2015) behoorlijk gunstig waren voor de natuur, en dat merken we ook aan de groottes van de nesten na de dieptepunten in 2012 (zeer natte winter en voorjaar) en 2013 (zeer lange, koude winter).

In 2015 werden opnieuw minder nesten gecontroleerd dan vorige jaren (deels werden nesten die reeds jaren niet in gebruik waren niet meer bezocht, of werden dit jaar verplaatst, en enkele locaties werden door omstandigheden niet bezocht). We merken echter dat, ondanks het kleiner aantal bezochte nestkasten, we toch een stabilisatie hebben van het aantal broedgevallen (37 in totaal, waarvan reeds 1 nest uitgevlogen), en vermoedelijk dank-

Aantal pulli	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Veurne	29	36	60	48	38	48	62	25	38	24	23
Alveringem	0	10	12	10	7	17	15	14	12	9	15
Lo-Reninge	17	7	23	27	29	53	39	15		217	22
Diksmuide	35	19	63	54	41	69	52	32	35	45	47
Koksijde			6	0	4	0	5	3	5	0	9
Houthulst	8	4	11	10	6	0	0	0	0	1	
De Panne			4	9	0	0	0	10	4	6	
Kortemark	4	1	5	6	4	0	7	0	0	5	5
Nieuwpoort				0	15	14	11	14	19	23	32
Middelkerke					5	5	0	4	0	1	0
Totaal aantal pulli	93	77	184	164	149	206	191	117	113	131	153
Gemiddeld aantal pulli	4,43	3,67	4,28	4,43	3,82	4,48	3,82	3,44	4,19	4,09	4,25
totaal aantal broedgevallen	23	24	45	40	39	46	50	36	34	35	36
mislukte broedgevallen	2	3	2	3	0	0	0	2	7	3	
nesten met uitgevlogen pulli										7	1

Gemiddeld aantal pulli	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Veurne	4,1	4,0	3,8	3,7	3,8	4,4	4,4	2,3	4,2	2,4	3,8
Alveringem	0,0	3,3	3,0	5,0	3,5	4,3	3,8	3,5	4,0	3,0	3,8
Lo-Reninge	4,3	3,5	3,8	4,5	3,6	4,4	3,9	2,5		4,3	4,4
Diksmuide	5,0	3,8	5,3	4,9	3,7	4,6	3,5	3,6	3,9	4,5	3,9
Koksijde			6,0	0,0	4,0	0,0	5,0	3,0	5,0	0,0	4,5
Houthulst	4,0	4,0	5,5	5,0	3,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
De Panne		0,0	4,0	4,5	0,0	1,0	1,0	0,0	4,0	6,0	
Kortemark	4,0	1,0	5,0	6,0	4,0	0,0	3,5	0,0	0,0	5,0	5,0
Nieuwpoort					5,0	4,7	2,8	4,7	4,8	5,8	5,3
Middelkerke					5,0	5,0	0,0	0,0	0,0	1,0	0,0
Gemiddelde	3,6	2,8	4,5	4,2	3,6	2,8	2,8	1,9	2,9	3,2	3,8

zij de milde winter en lente is het totaal aantal pulli gestegen met 20 tegenover het jaar ervoor. We merken dan ook een groot aantal nesten met 5 of 6 pulli (17 nesten in 2015 en 20 in 2014, tegenover 6 in 2012 en 9 in 2013).

Na de koude wintermaanden in 2012 en 2013 kende de torenvalkpopulatie een dieptepunt sinds 2009. De voorbije 2 jaar merken we in nagenoeg elke gemeente opnieuw een lichte stijging in het aantal broedgevallen. Enkel Veurne gaat er op achteruit (van 10 naar 6 nesten), maar dit vertaalt zich niet in een achteruitgang van geringde pulli. In Veurne waren er dit jaar 23 geringde pulli tegenover 24 vorig jaar.

Wanneer we het gemiddeld aantal pulli per nest en per gemeente bekijken, valt opnieuw op dat de meeste gemeentes een groter aantal pulli per nest hebben. Uitzondering hierop is Diksmuide, dat echter een grotere stijging kende in aantal nesten als in de grootte van de nesten. Opvallendste stijger lijkt Veurne te zijn, dat de grootte van zijn nesten met maar liefst 1 pullus zag stijgen.

Voor 2015 kunnen we dus, net als vorig jaar, zeggen dat de milde winter de populatie goed gedaan heeft. We hebben ook geen melding gekregen van nesten die mislukt zijn. Opvallend is ook dat in 1 nestkast geen torenvalken, maar 5 jonge sperwers werden aangetroffen. Normaal broedt deze vogel in (naald)bomen, maar hier gaf dit koppel de voorkeur aan een broedbak.

Elien Dewitte

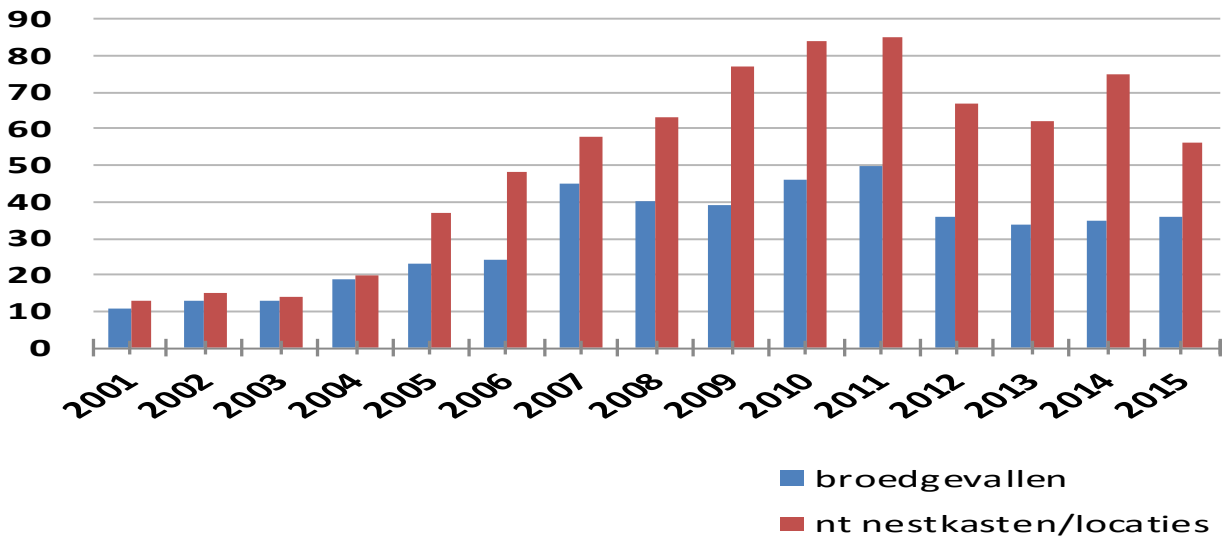

Kramsvogel

Deze kramsvogel fotografeerde ik vanuit de auto, terwijl hij (zij?) vrolijk door de weide huppelde. In totaal ging het om een groepje van een vijftal vogels, maar alleen deze ene kwam binnen het bereik van mijn lens. De opvallende grijs-roestbruine kleuren maken van deze lijsterachtige een mooie verschijning.

Filip Declerck

Grote bonte specht

Meestal zien we de grote bonte specht alleen tijdens de zomer. Midden februari waren er een paar dagen nachtvorst voorspeld en daarom werd het voedselaanbod voor de tuinvogels nog uitgebreid met een extra grote vetbol. Op 16 februari omstreeks 10 uur zag ik voor de eerste keer dit jaar deze gast. Het vrouwtje had schijnbaar minder zin, ze bleef in de boom wachten. Na een paar minuten vertrokken ze samen.

Patrick Claeys

Buizerd

Vol verwondering en bewondering kon Jo Rabaey deze grote vogel vanuit zijn huis waarnemen. Zijn eerste reactie was de camera vastpakken en een foto trekken. Geen slecht idee eigenlijk. Jo verwittigde het secretariaat van Natuurwerkgroep De Kerkuil vzw en kon zo, na het doorsturen van de foto, zeker zijn dat het om een buizerd ging. De vogel bleef nog wat in de buurt en bezorgde Jo een onvergetelijke dag.

foto Jo Rabaey

Staartmeesje

Staartmeesjes, je kent ze wel. Die zenuwachtige donzige kleine vogeltjes met hun lange, smalle staart. Echt schuw zijn ze niet, maar stil zitten is niet hun sterkste kant. Je ziet ze meestal in groep terwijl ze acrobatische toeren uithalen en van boom tot boom trekken. Het zijn insecteneters die in de winter hun dieet aanvullen met zaden.

Het kopje van de staartmees is wit met een brede zwarte oogstreep.
Een variant, de witkopstaartmees (zonder de zwarte oogstreep) uit het noorden en oosten, wordt bij ons ook af en toe waargenomen.

Tom Bovens

Microplastics

Op een mooie dag trekken vele mensen naar de zee. Een prachtige strandwandeling brengt iedereen tot rust. Maar de laatste 50 jaar zijn de stranden aan het veranderen. Als je goed kijkt naar het zand zie je naast de wieren, schelpen en eikapsels heel wat afval. Wat doet dat afval daar? Hoe komt dat afval daar? Daarvoor hoeven we enkel in de spiegel te kijken.

80 % van het afval dat in zee te vinden is komt via rivieren in zee. Dat afval breekt af in kleinere stukjes door zonlicht en de golfslagen. Die kleine stukjes heten microplastics. Microplastics kunnen ook in de zee terecht komen via de scrub in shampoos of via tandpasta (deze producten bevatten microplastics). Wat weten we over microplastics? Microplastics zijn niet te zien met het blote oog doordat ze kleiner zijn dan 5 mm. De zeebodem en stranden liggen vol met microplastics. U zou kunnen denken, wat is het probleem dan? Wel het probleem is dat deze kleine plastic deeltjes giftige stoffen en bacteriën aantrekken. Je kan dit vergelijken met een spons dat je uitduwt en dan water laat absorberen. Microplastics absorberen die stoffen zeer makkelijk. Er zijn al deeltjes gevonden die gebonden zijn met zeer gevaarlijke bacteriën die de gezondheid van de mens zou kunnen schaden.

Hoe kunnen deze microplastics in ons lichaam komen? We eten geen zand en drinken geen zeewater. Dus waar ligt het risico dan? Het risico ligt in uw bord. Men heeft ontdekt dat eencelligen, plankton, mosselen, oesters en garnalen microplastics bevatten. Deze dieren worden opgegeten door vissen en zo krijgen ze deze deeltjes kunststof in hun lichaam. Momenteel bevat 1 kg mosselen gemiddeld 300-600 microplastics. Het effect op ons lichaam is nog niet gekend. Toch iets om over na te denken.

Wat kunnen wij doen om dit tegen te gaan?

Niets, wij kunnen dit proces niet oplossen maar wel een halt toeroepen. Koop geen producten waar microplastics in zitten. Dit kan je controleren door op het etiket te kijken naar het woord ‘polyethelene’. Deze kunststof wordt gebruikt in de vorm van microplastics. Anderzijds moeten wij ons afval recycleren en in de vuilbak smijten. Probeer ook het gebruik van plastics te verminderen door bv. een drinkbus te gebruiken in plaats van telkens een nieuw flesje water, of een brooddoos in plaats van een plastic zakje. Als we allemaal ons plasticverbruik verminderen en zwerfvuil tegen gaan, zijn we al een stap verder naar een propere en duurzamere wereld.

Deze proef is uitgevoerd in De Nachtegaal in samenwerking met Bezoekerscentrum De Nachtegaal

Jens Goudeseune

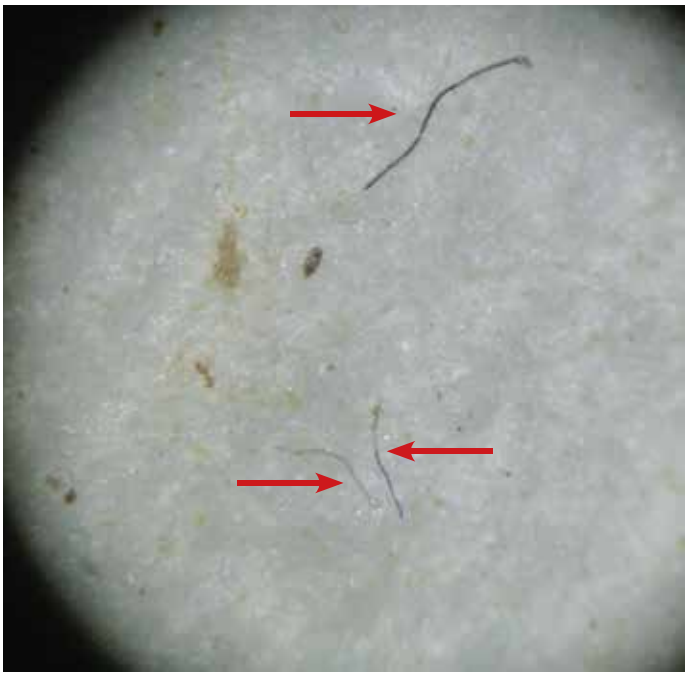

Wulp (Numenius arquata)

"De wulp wijst met zijn snavel naar zijn gulp." Dat simpele geheugensteuntje heeft me in mijn beginjaren van het vogelspotten goed gehopen. Deze steltloper heeft een uitgesproken roep, eens je die kent, hoor je hem al van ver afkomen. Met een beetje verbeelding, hoor je hem zelfs zijn eigen naam roepen.

Met zijn 50 tot 60 cm hoogte is hij de grootste steltloper van West-Europa. Hij kan wel tot 1,5 kilogram wegen en heeft een kromme snavel van 9 tot 15 cm die naar beneden wijst. Hij kan maar verward worden met 1 andere soort en dat is de regenwulp. De regenwulp is echter 10 cm kleiner en heeft een kortere snavel (6 tot 9 cm). Ook de kop verschilt enorm. De regenwulp heeft een donkere oog- en kruinstreep. De wulp heeft deze niet. Het vrouwtje van de wulp is groter dan het mannetje en heeft ook een langere snavel. De onderkant van de vleugels ziet bijna volledig wit op enkele bruine spikkels en streepjes na. Als de wulp vliegt, oogt de onderkant van de vleugels dus egaal wit. In de vlucht is de spanwijdte van de vleugels 80 centimeter tot 1 meter breed.

De wulp kan je heel het jaar door bij ons aantreffen. Je kan hem in agrarisch gebied of in open droge natuurgebieden vinden, hoewel hij de voorkeur geeft aan een agrarisch leefgebied. Hij is dan ook één van de weidevogels die opgenomen is in het weidevogelproject van Natuurwerkgroep De Kerkuil vzw. Ze blijven meestal trouw aan hun broedgebied, maar gaan sterk achteruit omdat het landschap en de landbouw veranderen. Er wordt steeds vroeger gemaaid en de landbouwmachines worden steeds groter. Veel broedgebieden moeten ook plaats maken voor industrieterreinen.

Vaak paren de wulpen voordat ze in hun broedgebied aankomen. In de broedtijd maakt het mannetje meerdere kuiltjes om als nest te dienen. Het vrouwtje kiest één van deze kuiltjes en bekleedt het met grassen en dergelijke. Het vrouwtje legt per seizoen één legsel van 4 eieren, dat door beide ouders wordt bebroed. De jongen moeten vanaf het eerste moment voor hun eigen voedsel zorgen. De ouders zorgen wel voor hun kroost door ze nog te beschermen tegen predatoren en door hen van warmte te voorzien indien nodig. Na 6 weken staan ze er helemaal alleen voor.
De wulpen beschermen hun jongen op twee manieren, naar gelang de predator. Ofwel wordt de predator aange-

Wulp (foto babbler.blog.com)

Regenwulp (foto Hendrik van Kampen)

vallen en zo afgeleid van het nest of de jongen. Als de predator te groot is, zoals een vos bijvoorbeeld, dan gaat de volwassen wulp op een goed zichtbare plek liggen en doet ze alsof ze gewond is. De predator denkt een makkelijke grote prooi te kunnen verschalken, maar op het laatste moment springt de wulp op en vliegt weg om de predator weg te lokken.

Tijdens de broedperiode zijn wulpen erg territoriaal ingesteld en onderling agressief, maar na de broedtijd vormen ze groepen. De vogels keren jaren achter elkaar terug naar hetzelfde broedgebied. In de winter trekt een groot gedeelte van de Belgische wulpen naar Zuid-Europa (Spanje en Frankrijk). De wulpen die we hier dan zien, zijn wulpen die afkomstig zijn van Rusland en Scandinavië.

In het najaar en de winter kan je wulpen in grote groepen aantreffen in natuurgebieden zoals De IJzermonding of Stuivekenskerke bijvoorbeeld. Daar vinden ze een overvloed aan eten. Doordat zijn snavel langer is als de meeste steltlopers, kan hij dieper in het slik zoeken naar voedsel. De punt van zijn snavel is uiterst gevoelig en ook flexibel. Daarmee speurt hij allerlei lekkernijen op. De wulp kan de punt van de snavel openen zonder de hele snavel te openen. Zijn voedsel bestaat voornamelijk uit insecten, wormen, slakken, schelpdieren en kreeftachtigen. Als hij een krab vindt, schudt hij er zodanig lang mee totdat de poten afvallen, dan slikt hij de krab in zijn geheel door.

De roep van de wulp is een zeer luid koerlie, in de broedtijd is een zang te horen die bestaat uit een reeks luide tonen die oplopen in snelheid en toonhoogte en wordt gevolgd door een triller.

foto Wim Duran

De deelgemeente van Koksijde genaamd Wulpen dankt zijn naam volgens etymologen of taalkundigen niet aan de steltloper, maar is “wulpen”, “gulpen” of “golpen” een Saksisch woord, wat betekent: een dorp of woonplaats op de oever van een zee-insprong. Wulpen lag vroeger op een verslijkte zee-insprong van Diksmuide. Als men vanuit de zee het land invaarde, was Wulpen het eerste dorp dat men tegen kwam. Dit bewijst dat Wulpen zijn naam te danken heeft aan de ligging tegen het water.

Weetjes:
Als je wulpen hoort fluiten na een periode van droogte, is er regen op komst.
De oudste bekende wulp heeft een leeftijd van 31 jaar gehaald.

Wim Bovens

Trek van de bruine kiekendief (Circus aeruginosus)

De Bruine kiekendief is een broedvogel die in de zomer vaak te vinden is in onze streken. De kans is echter klein dat u deze roofvogel al gespot hebt in de winter en sommigen onder jullie hebben zich misschien al afgevraagd hoe dit komt. Wel, dat wordt hopelijk allemaal duidelijk na het lezen van dit artikel.

Vogeltrek

Sommige vogelsoorten verblijven hun hele leven lang op dezelfde plaats. Die noemen we de standvogels. Andere hebben het iets moeilijker met de seizoenswisselingen, waardoor ze in de winter en de zomer in andere delen van de wereld leven. Dit verschijnsel wordt aangeduid met de term vogeltrek. Binnen de trekvogels kunnen we de zomervogels en de wintervogels onderscheiden. Die laatste vertoeven in de zomer in koudere gebieden, zoals Scandinavië, Siberië en Spitsbergen, waar het 's winters uiteraard zeer koud is. Om aan die kou te ontsnappen, trekken de wintervogels een beetje meer zuidwaarts. Voor hen is het bijvoorbeeld hier in België warm genoeg in de winter en we vinden ze dan ook vaak in velden en rond waterige gebieden.

De zomervogels vinden het zelfs bij ons niet zo aangenaam in de winter en zoeken nóg warmere oorden op vanaf het moment dat het kouder begint te worden. Niet alleen de temperatuur, maar ook het voedsel is een drijfveer voor hen om naar het zuiden te trekken. In de winter is hier heel wat minder voedsel te vinden, denk maar aan de bomen die niet meer in bloei staan en prooidieren die in

winterslaap gaan. Wat is onze bruine kiekendief dan? Een zomervogel! Bruine kiekendieven jagen in de zomer onder andere op ratten, muizen, konijntjes en grondvogels. Ook lusten ze nestjongen, aas en uitzonderlijk ook grotere prooien zoals eendenkuikens, waterhoenen en duiven. Deze zijn moeilijker te vinden in de winter en bovendien hebben ze het niet zo voor het typische Belgische winterweer. Geef toe, wij zitten ook al eens graag voor onze

open haard met een warme chocolademelk in de winter!

Trekken, een makkelijke opdracht?

Deze levenswijze verloopt uiteraard niet zonder moeite. Het is voor vogels een hele inspanning om zo'n afstanden af te leggen. Vliegen ziet er misschien heel makkelijk uit, maar kost heel wat energie. Daarom slaan trekvogels op het einde van de zomer heel wat extra voedsel in om de tocht door te komen. Ook hebben ze goede veren nodig. Net zoals een vliegtuig, moet alles in orde zijn om koers te kunnen houden en tot aan de eindbestemming te geraken. Volwassen bruine kiekendieven ruien (dit betekent periodiek zijn veren of lichaamsbeharing verliezen om daarvoor nieuwe in de plaats te krijgen) hier in de zomer, zodat al hun veren vernieuwd zijn voor ze vertrekken naar het zuiden.

De vraag is echter hoe trekvogels weten waar ze heen moeten? Wel, dat is iets waar wetenschappers al jaren enorm door geïntrigeerd zijn. Er zijn verschillende methodes waar vogels gebruik van kunnen maken. Trekvogels kijken vooral naar de sterren en de zon. 's Nachts maken ze gebruik van de poolster, omdat deze altijd op dezelfde plaats aan de hemel te vinden is. Dankzij de zon weten ze hoe laat het is en aan de stand van de zon kunnen ze bepalen waar het noorden is. Sommige soorten letten ook op opvallende grote landschapselementen, die ze volgen: kustlijnen, rivieren, bergketens, snelwegen. Aan de hand daarvan stellen ze hun trekroute bij. De meeste trekvogels hebben ook een ingebouwd kompas dat reageert op het aardmagnetisch veld. Welke van deze systemen er wordt gebruikt door de bruine kiekendief is echter nog niet helemaal gekend.

Naar waar gaat de bruine kiekendief?

Deze roofvogel gaat helemaal tot in Afrika! De najaarstrek gaat over Zuid-Frankrijk, langs Spanje naar West-Afrika, waar ze overwinteren. Door het opwarmen van het klimaat, blijven er ook enkele kiekendieven overwinteren bij ons. In het voorjaar komen meestal eerst de mannetjes aan rond half maart, gevolgd door de vrouwelijke en jongere vogels. Hierna beginnen ze snel te denken aan het maken van een nest en aan het grootbrengen van hun jongen. Broeden doen ze dus wel degelijk in onze streken.

Kaart Inbo Anny Anselin

Onderzoek

VZW De Kerkuil is al zo'n 10 jaar de bruine kiekendief aan het observeren aan de Westkust. Vooral het broedgedrag wordt hier grondig bekeken. Het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO) doet ook al een aantal jaar onderzoek naar de bruine kiekendief in het Meetjesland. Zij hebben echter nog een extra manier om deze vogels op de voet te volgen. Zij gebruiken zenders om ten allen tijde te weten waar ze zijn. Op die manier kan er gekeken worden waar ze broeden, maar ook naar waar ze trekken. Al

foto Ben Koks

twee jaar op rij is er van twee vogels (Jozef en Peter) een complete route gevonden van hun weg naar West-Afrika. Dit zal ook de komende jaren wellicht nog kostbare informatie opleveren, zodat we de roofvogel nog beter leren kennen. Ook worden er vele bruine kiekendieven met wingtags voorzien. Dit zijn zachte, plastic rechthoekjes in verschillende kleuren, elk met een specifieke code. Moest u een kiekendief zien met dergelijke wingtags en u kan hier een foto van nemen, mag u dat steeds doorsturen naar info@natuurwerkgroepdekerkuil.be en dan zorgen wij ervoor dat deze gegevens op de juiste plaats terechtkomen. Nog even geduld en dan kunnen we de bruine kiekendief, die terugkeert uit Afrika, met ons allen een warm welkom geven met al onze verrekijkers!

Eline Vermote

Verst(r)ikt

Een droge eerste zondagochtend van 2016. De traditionele detoxwandeling van Natuurpunt Westkust lokt veel geïnteresseerden. Met ruim 40 staan we op de parking bij natuurgebied de IJzermonding te luisteren naar het welkomstwoord van Walter Wackenier. Tot plots de aandacht van meer dan één van de aanwezigen getrokken wordt door overvliegende meeuwen. Tiens, die ene meeuw doet raar… Het duurt niet lang of ruim de helft van alle hoofden tuurt naar de meeuw die om aandacht vraagt: zijn kop beweegt met kleine rukjes – heel eigenaardig - naar de poten toe en omgekeerd. Tot iemand het merkt: de meeuw zit verstrikt in nylondraad. Het publiek kijkt machteloos en tegelijk verontwaardigd toe hoe de anders behoorlijk gracieuze vlieger nu stuntelig over de hoofden scheert, gedoemd om binnenkort het loodje te leggen. We beginnen aan de eigenlijke wandeling, toch een beetje onder de indruk. Het ene stuk in stilte (of wat daarvoor door moet gaan), het andere stuk lustig tetterend, want natuurlijk hebben we mekaar alweer een tijd niet gezien. We stappen gezwind door, met de nodige vogelobserveerstops uiteraard. Niet ver van de plaats waar de overzetboot toekomt, aan Oosteroever, doet Wim Bovens plots een ontdekking: er ligt een dode meeuw langs de kant. Op zich niets bijzonder, ware het niet dat het dier een triest lot ondergaan heeft: dood door ontbering wegens verstrikt geraakt in nylondraad. Het lot dat de meeuw van eerder die voormiddag ook te wachten staat. De natuur kan wreed zijn en de mens heeft daarin een handje geholpen…

Sharon Kesteloot

foto Bart Goudeseune

foto Luc David

Uitkijken naar de lente

Een zachte bries,

Gewieg van helmgras,

Genieten van de eerste lentezon,

De natuur die in al zijn pracht ontwaakt,

Dit is wat ik heb gewild,

Deze prachtige aanblik,

In één moment verstild,

Dus ik druk op de knop en – klik.

Sofie Ducouran

Vorming “Bruine Kiekendieven”

In 2016 geven we een nieuwe draai aan onze jaarlijkse vorming ‘Bruine Kiekendieven’. We “gaan de boer op” : we bezoeken het Meetjeslandse Krekengebied en enkele Zeeuwse gebieden. Anny Anselin, die onze vertrouwde INBO-partner is, kent het gebied als geen ander en bezorgt ons samen met Kjell Janssens (part-time INBO veldmedewerker in het kader van het LifeWatch project gezenderde Bruine Kiekendieven) een interessant vormingsmoment.

Concreet :

- zaterdag, 23 april 2016
- Vertrek om 8 uur aan de carpoolparking aan het Bakkerijmuseum te Veurne. (Inderdaad, we gaan carpoolen.)
- Terug in Veurne rond 18 uur.
- Te voorzien : lunchpakket, makkelijke schoenen (laarzen bij nat weer), verrekijker…
- Maximum 20 deelnemers (bij voorkeur medewerkers project Bruine Kiekendief)

We gaan afwisselend wandelen en rijden om kiekendieven te observeren, met een programma waarbij we uitleg krijgen over de populatie kiekendieven, de beschermingsmaatregelen, de contacten met de landbouwers, de natuurinrichtingsprojecten die afgewerkt zijn of op til staan, de knelpunten…

Anny probeert ons ook in contact te brengen met een plaatselijke landbouwer die meewerkt aan de VLM-projecten.

Tot slot zal Kjell Janssens ons het systeem dat de gezenderde kieks opvolgt (LifeWatch), demonsteren. De voorwaarde is echter dat er op dat ogenblik al gezenderde vogels zijn toegekomen.

Komt deze vorming je van pas? Surf naar onze website en registreer je deelname. Jouw deelname wordt per kerende bevestigd.

Dichtbijfotografie of macrofotografie

Op 16 april gaat er een 1-daagse cursus macrofotografie van start in het duinenhuis van Koksijde. De fotografiecursussen, georganiseerd door Natuurwerkgroep De Kerkuil vzw, genieten van uiterst goede beoordelingen door de cursisten. Dichtbijfotografie of macrofotografie is een nieuwe wereld die voor je open gaat.

Zaterdag 16 april 2016
Van 9 uur tot 17 uur

Voormiddag:	theoretische benadering + bespreking van voorbeelden en materiaal
Namiddag:	begeleide wandeling met begeleiding van Karel De Blick en Walter Carels
Lesgever :	Karel De Blick + begeleiding van Carels Photography

Aantal deelnemers : 15
Annulering bij minder dan 12 deelnemers
Deelnemers Basiscursus hebben voorrang bij inschrijving

Kostprijs voor één dag : 30 euro voor leden / 45 euro voor niet-leden

inschrijven of meer info via:
www.natuurwerkgroepdekerkuil.be

Activiteitenkalender

Wanneer	*Uur*	*Wat*	*Waar*	*Extra*
16/04/16	9u - 17u	Dichtbijfotografie (macrofotografie)	Duinenhuis Bettylaan 7, 8670 Koksijde	
17/04/16	9u - 17u	Dichtbijfotografie (macrofotografie)	Duinenhuis Bettylaan 7, 8670 Koksijde	
23/04/16	8u - 18u	Vorming “Bruine kiekendieven”	Vertrek aan carpoolparking Bakkerijmuseum te Veurne	
25/04- 03/05/16		Controles hotspots bruine kiekendieven	Na afspraak met Kris Degraeve 0498 64 50 23	
02/05/16	19u30	Raad van Bestuur & Medewerkersvergadering	Callicanes, Zuidkapelweg 16 8630 Veurne	
09-15/05/16		Controles hotspots bruine kiekendieven	• Na afspraak met Kris Degraeve 0498 64 50 23 Veurne • Na afspraak met Ludo Leper 0497 60 53 57 Veurne • Na afspraak met Antoon Ternier 0494 78 98 83 Alveringem • Na afspraak met Koen Porreye 0497 16 56 91 Lo-Reninge	
23-28/05/16		Controles torenvalkkasten		
30/05- 03/06/16		Controles steenuikenkasten	Na afspraak met Kris Degraeve 0498 64 50 23	
08-09/06/16	19u00	Ringen steenuilen	Stedelijke werkplaatsen, Noorstraat 163, 8630 Veurne	
11/06/2016		Controles kerkuilennestkasten Houthulst	Na afspraak met Wim Desmidt 0479 72 98 03	
11-18/06/16		Controles kerkuilennestkasten Alveringem	Na afspraak met Antoon Ternier 0494 78 98 83	
11-18/06/16		Controles kerkuilennestkasten Lo-Reninge	Na afspraak met Koen Porreye 0497 16 56 91	
11-18/06/16		Controles kerkuilennestkasten Veurne	Na afspraak met Kris Degraeve 0498 64 50 23	
15/06/16		Controles kerkuilennestkasten Koksijde	Na afspraak met Frankie Byl 058 52 23 31 of Frank Laleman 0498 35 58 80	
15/06/16		Controles kerkuilennestkasten Nieuwpoort	Na afspraak met Luc David 0493 31 41 26	
17/06/16		Controles kerkuilennestkasten De Panne	Na afspraak met Geert Martens 0478 04 43 78	
17-18/06/16		Controles kerkuilennestkasten Diksmuide	Na afspraak met Kris Degraeve 0498 64 50 23	
18/06/16		Controles kerkuilennestkasten Koekelare	Na afspraak met Kris Degraeve 0498 64 50 23	
18/06/16		Controles kerkuilennestkasten Kortemark	Na afspraak met Kris Degraeve 0498 64 50 23	
29/06/16	19u00	Ringen kerkuilen	Stedelijke werkplaatsen, Noorstraat 163, 8630 Veurne	
04/07/16	19u30	Raad van Bestuur & Medewerkersvergadering	Callicanes, Zuidkapelweg 16 8630 Veurne	
27/08/16	20u00	Nacht van de Vleermuis	Zannekin, Zannekinstraat 20 8600 Diksmuide (Lampernisse)	

Jonge Kerkuiltjes

Samenwerkende dieren.

Vervolg van artikel uit nummer 70 (januari-februari-maart)

Wanneer de bladeren door tientallen mieren tegelijk tegen elkaar worden gehouden, komen de larven in actie. Dat zijn ongeboren mieren, die net als jonge muggen nog ingepakt zitten in een 'pakketje' waarin ze groeien. Die larven worden opgepakt en houden zich helemaal recht en stil. Wanneer ze met hun lijf op de juiste plek zijn beland, worden ze zo'n tien keer op hun kop getikt met de antenne van een werkster. Dat is het teken voor de larven om zijde te spinnen. De werkster beweegt de larve voortdurend heen en weer. Zo tikt het achterlijf van de larve telkens van het ene blad naar het andere. Langzaam maar zeker vormt zich een spoor van honderden kleine zijden draadjes. Zo plakken ze blaadje voor blaadje een heel nest bij elkaar.

Ze mogen dan klein zijn, maar de meeste mieren maken ook gebruik van geluid. De boodschap en de klank verschillen van soort tot soort. Soorten die ondergrondse nesten bouwen, laten bijvoorbeeld kleine alarmpiepjes horen. Wanneer hun nest is ingestort, roepen ze om hulp. De reddingsploegen horen dat geluid overigens niet, maar voelen de trillingen die het geluid op de grond maakt. Zo weten ze precies wat ze te doen staat en beginnen ze te graven. Andere soorten roepen om versterking als ze een lekker stuk blad hebben gevonden dat ze niet alleen kunnen dragen. Hoe groter en lekkerder het blad, hoe harder ze roepen. Iedere mier binnen vijftien centimeter afstand schiet dan meteen te hulp. Op een grotere afstand is het geluid kennelijk niet te horen of te voelen. Geluid is soms een waarschuwing voor gevaar. Als er een vijand in aantocht is, kloppen mieren met hun kop tegen een hard voorwerp, zoals een stuk hout. Andere mieren beginnen mee te tikken, totdat alle mieren beginnen te vluchten en de koningin en de larven in veiligheid brengen. Honingpotmieren zijn misschien wel de slimste mieren. Dat blijkt uit hun sluwe trucs, waarin taal een belangrijke rol speelt. Net als veel andere soorten zijn ze gek op termieten. Zodra een voedselzoekster een termietenkolonie gevonden heeft, snelt ze naar haar nest om dat aan de rest van de werksters te vertellen. Ondertussen laat ze een geurspoor achter en waarschuwt ze iedere mier uit haar nest die ze maar tegenkomt. Ze botst dan tegen de andere mieren op, zodat die haar termietengeur ruiken. Ook zijn er mieren die het geurspoor al van enkele tientallen centimeters afstand opmerken. Maar nu kan het voorkomen dat een van die mieren een ander nest met honingpotmieren ontdekt. En zij wil natuurlijk niet dat die de termieten ook vinden. Zij gaat daarom ook terug naar het kamp, maar dan juist om soldaten te halen. Die trekken vervolgens naar het nest van de andere mieren. Niet om te vechten, maar om ze voldoende lastig te vallen, zodat ze te druk zijn met de soldaten om er zelf op uit te trekken. Een afleidingstactiek die prima werkt. Mieren werken niet alleen met hun soortgenoten samen. Er zijn soorten die altijd in de buurt van bladluizen te vinden zijn. Zij beschermen die luizen tegen roofdieren en krijgen daar als beloning voedsel van de luizen voor terug. De luizen scheiden een zoete kleverige smurrie uit waar mieren dol op zijn. Soms gaat het zelfs zo ver dat ze de luizen van een bijna kale plant brengen. Zoals een herder zijn schapen steeds naar de velden met het beste voedsel brengt. Er zijn gevallen bekend waarin mieren en luizen elkaar zo hard nodig hebben dat ze zonder elkaar dood zouden gaan. Zo'n hechte samenwerking komt in de natuur vaker voor.

Bezoek ons ook op onze Facebookpagina: www.facebook.com/DeKerkuil

goens verzekeringsmakelaars
Houtmarkt 9
8630 Veurne
tel. 058 31 16 66
info@goensverzekeringen.be
Record

KITE OPTICS · SWAROVSKI OPTIK · Leica · ZEISS · Bynnex
TOUCAN
8x42
10x42

KITE OPTICS
www.kiteoptics.com
Sights of Nature
Natuurpunt Optiekshop
Sights Of Nature
Pieter De Coninckdaan 108
8200 Brugge
T 050 31 50 01
F 050 31 68 47
www.sightsofnature.be

BoonefaeS
Verzekeringen nv
www.boonefaesnv.be

De Blauwe Spie
Noordweststraat 10
8647 Noordschote (Lo-Reninge)
Tel: 051 54 52 77 GSM: 0498 43 32 38
e-mail: deblauwespie@euphonynet.be
Groenten- en fruitpakketjes van Biologisch Dynamische landbouw. Kies elke week voor zuivere, verse en gezonde groenten & fruit van biologische teelt.

CREATIONS
HOUT- EN METAALCONSTRUCTIES
Metaal- & Houtconstructies voor huis en tuin -
Burgmolenstraat 31 | 8690 Alveringem -
TEL 058 62 46 47 | info@mw-creations.be
www.mw-creations.be

www.duinenwacht.be
info@duinenwacht.be
DW8
De Duinenwacht
Combineert:
Opdrachten inzake uitbouw, inrichting en beheer van de natuur aan duurzame, sociale tewerkstelling, tegen betaalbare prijzen.
De Duinenwacht vzw | Vaartblekersstraat 15, 8400 Oostende | 059 25 11 19

verse vegetarische voeding • kruiden • voedingssupplementen • natuurcosmetica • geschenkartikelen • Voor ieder probleem een natuurlijke oplossing
De Moerbei
Uw gezondheid, onze opdracht.
Natuur- en Dieetwinkel
Pannestraat 63/65
8630 Veurne
058 31 29 40

PGCARS
"U bent in goede handen"
Bedrijvenlaan 1, 8630 Veurne
058 311 444
www.pgcars.be

METAALWAREN
CLAERBOUT
alles voor de vakman
Bruggesteenweg 112, 8830 Gits
Tel 051 72 57 26 Fax 051 72 55 76
info@claerbout.be
www.claerbout.be

interieur center VEURNE bvba

DEKEYSER BERND - INTERIEURCENTER

Verkoop van vloeren, parket, wandtegels, plafonds en blauwsteen
Afvalcontainers
Rodestraat 5 - 8630 Veurne - 0477 32 36 18
Open op zaterdag van 13u tot 18u, zondag van 10u tot 13u,
van maandag tot vrijdag op afspraak

AVEVE Veurne BVBA
Celien & Stijn
Vaartstraat 16 - 8630 Veurne
058 31 10 09
aveveveurne.bvba@aveve.be
Tuin - Dier - Bakplezier

AVEVE

Verlinde bvba
Meubelmakerij
Interieurbouwers en meubelmakerij
in Kortemark sinds 1830
051 566 444

www.meubelmakerijverlinde.be

DEWEKON
ENGINEERING

HOEVE PAEPEHOF
VELDSTRAAT (thv voetbalterrein)
8660 ADINKERKE (DE PANNE)
0032 477415656
INFO@HOEVEPAEPEHOF.BE
WWW.HOEVEPAEPEHOF.BE
KINDERBOERDERIJ
EETKAFFEE
SPEELTUIN
FIETSTERRAS

Optiek Rodenbach
balduck
Geertrui Decrock
Grote markt 5, 8630 Veurne
058 31 36 02

STUTN & TOARTN
SPELT
-(DESEM)BROOD
-SANDWICHES
-GEBAK
ELKE MAANDAG OP BESTELLING
DAVID-MAEKELBERG
DIKSMUIDESTRAAT 2
SLIJPE
059/30.12.57
VLAKBIJ AFRIT 4, E40

natuurkijkers.be
oog in oog
met de natuur

NIEUW!
Swarovski Optik's EL topverrekijkers
• Ergonomische draagriem
• Geïntegreerde objectiefbescherming
• Vernieuwd scherpstelsysteem

SWAROVSKI OPTIK

DE KERKUIL
NATUURWERKGROEP

bpost
PB-PPIB-01692
BELGIE(N)-BELGIQUE

Verschijnt driemaandelijks
Verantwoordelijke uitgever: Kris Degraeve, Wulpendammestraat 26, 8630 veurne
Afgiftekantoor: 8630 Veurne, erkenningsnummer P206346